

EU Kislexikon

Ajánlás

Az EU olyan nem kötelező erejű jogi aktusa, amely cselekvési és magatartási elvárásokat fogalmaz meg címzettje számára, és amelyet a közösségi jogban eljáró nemzeti bíróságoknak figyelembe kell venniük.

Alapszabadságok

A belső piac lényegét a négy alapszabadság adja. Ezek: az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad, akadálymentes áramlása a tagállamok között.

Alapszerződések

Az Európai Szén- és Acélközösséget (1951), az Európai Gazdasági Közösséget (1957), az Európai Atomenergia Közösséget (1957) megalapító szerződések, az Egységes Európai Okmány (1986), a Maastrichti Szerződés (1992), valamint az Amszterdami Szerződés (1997) összefoglaló neve. A Nizzai Szerződést, mely szintén az EU- és EK-szerződéseket módosította, 2001. február 26-án írták alá.

Amszterdami Szerződés

A Római és a Maastrichti Szerződéseket módosító Amszterdami Szerződést 1997 októberében írták alá az állam- és kormányfők. A szerződés 1999. május 1-jén lépett hatályba. Bár az Amszterdami Szerződés számos területen elmélyíti az Unió közös politikáját, kiterjeszti az Európai Parlament döntési jogait, a legjelentősebb módosításai a bel- és igazságügyi együttműködés területét érintik.

Bel- és igazságügyi együttműködés

A bel- és igazságügyi együttműködést az 1993. november 1-jén hatályba lépett Maastrichti Szerződés hozta létre. A maastrichti modell szerint három pillérre épülő Európai Unió harmadik pillérét alkotó együttműködés célja a tagállamok közötti belső határokon folytatott személyellenőrzés megszüntetése, útlevél- és minden egyéb ellenőrzés nélküli, szabad határátlépés lehetőségének a megteremtése. Ennek érdekében olyan közös akcióprogramokat, egyezményeket és együttműködési formákat dolgoznak ki, amelyek hatékonyan biztosíthatják az Unió tagállamai által alkotott térség külső határainak védelmét és a belépők szigorú ellenőrzését. A kormányközi szintű együttműködés elsősorban a tagállamok menekült- és bevándorlási politikájára, a szervezett bűnözés különböző formái elleni küzdelemre, a rendőrségek közötti együttműködésre, valamint a tagállamok állampolgárainak büntető- és polgári ügyekben nyújtott jogsegély-szolgáltatásra irányul. Az Amszterdami Szerződésben számos területet átemeltek az Unió első pillérébe, azaz közösségi hatáskörbe.

Belső piac (egységes piac)

A belső piac olyan belső határok nélküli térséget

jelent, amelyen belül megvalósul az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása. A közös piacnál magasabb integrációs fokot jelöl, amikor a vámok és mennyiségi korlátozások megszüntetésén túl az egyéb, nem vámjellegű korlátokat is felszámolják.

Biztosok

Az Európai Bizottság tagjai, akik területükön felelnek a Bizottság munkájának irányításáért. Jelenleg húsz biztos van, elnököt és egy alelnököt választanak maguk közül.

Blokkoló kisebbség

A minimális szavazatok száma, mely a minősített többségi szavazásnál a döntés elfogadásának megakadályozásához kell. A 15 jelenlegi tagállam esetén az Európai Tanácsban a 87 szavazatból 26 kellene a döntés elutasításához. A britek nyomására 1995-ben bevezetett „ioanninai kompromisszum” alapján azonban az ún. blokkoló kisebbség már 23 és 25 közötti el-lenszavazattal elérheti a döntés elhalasztását.

Csatlakozási tárgyalások

A csatlakozni kívánó ország és az EU között több szinten folyt tárgyalások, amelyek során azt vizsgálták, hogy az adott ország milyen mértékben felel meg a csatlakozás követelményeinek. A tárgyalásokon dönt el, hogy mi kerül a csatlakozási szerződésbe, és hogy mely kötelezettségek teljesítése alól kér a csatlakozni kívánó ország átmeneti mentességet. A legmagasabb a miniszteri szintű tárgyalási forduló volt, a legalacsonyabb szintet pedig az adott ország és az EU szakértőinek egyeztető tárgyalásai jelentették. (A magyar csatlakozási tárgyalások ünnepélyes megnyitására 1998 márciusában került sor. Az érdemi csatlakozási tárgyalások 1998. november 10-e óta folytak az Európai Unióval, hivatalosan 2002. december 13-án, Koppenhágában zárultak le.)

Delors-terv

A Gazdasági és Monetáris (Pénzügyi) Unió (EMU) létrehozásának háromlépcsős terve (1989). Az első szakasz, amely a tőkemozgást liberalizálta, és szorosabb koordinációt helyezett kilátásba e területen, 1990. július 1-jén indult. A második lépcső (1994. jan. 1. – 1999. jan. 1.) fő feladata az Európai Központi Bank létrehozása volt. A harmadik lépcső a tényleges Gazdasági és Monetáris (Pénzügyi) Unió kialakítása, melynek alapvető feltétele a tagországok valutaárfolyamainak végleges rögzítése és az új közös pénz, az euro bevezetése.

Demokráciadeficit

Az EU-val szemben támasztott aggódalmak egyike: az Európai Parlament nem rendelkezik olyan széles

körű jogosítványokkal a közös intézmények (a Tanács és a Bizottság) ellenőrzésére, mint a nemzeti parlamentek a saját kormányuk fölött. Az uniós állampolgárok képviselője csak többszörösen közvetetten biztosított, a döntések meghozatalában a kinevezett bürokraták vesznek részt.

EBESZ

Európai Biztonsági és együttműködési Szervezet. Az 1975-ben létrehozott Európai Biztonsági és együttműködési Értekezlet (EBEÉ) 1994-ben alakult át szervezetté. Célja az emberi jogok tiszteletben tartása, a fegyveres konfliktusok megelőzése és válságkezelés Európában.

ECU

Európai elszámolási egység; az Európai Monetáris Rendszer keretében 1979-ben létrehozott közös (ún. kosárelszámolási) egység.

EFTA

Európai Szabadkereskedelmi Társulás, melyet 1960-ban hoztak létre, az EK/EU bővítésével mára négy tagja maradt: Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc.

EGT

Európai Gazdasági Térség, mely az EK és az EFTA országait tömöríti a négy szabadságot megvalósító közös piaccá (a mezőgazdaság kivételével).

Egységes Európai Okmány

Az EK addigi alapszerződéseit nagymértékben továbbfejlesztő okmány, mely maga is az EK egyik elsődleges jogforrása. 1986-ban írták alá, 1987. július 1-jén lépett hatályba. Az egységes jelző arra utal, hogy az EK és az 1969 óta folyó európai politikai együttműködés kereteit egyaránt szabályozza.

Előcsatlakozási alapok

Pénzügyi források, melyeket az Európai Unió biztosít a tagjelölt államok számára a csatlakozáshoz való felkészüléshez. A három alap: a PHARE, az ISPA és a SAPARD működése hasonló a tagállamok számára hozzáférhető strukturális és kohéziós alapok működéséhez.

EURES

Európai munkaügyi szolgálat, amely információt és munkalehetőségeket kínál az EU-tagországok állampolgárainak

Euro

Az Európai Unió új, egységes fizetőeszköze. A közös valuta bevezetéséről szóló döntést az Európai Unió tagországainak képviselői 1992 februárjában írták alá a hollandiai Maastrichtban. 1995 decemberében az Európai Tanács madridi ülésén született döntés arról, hogy a közös pénz neve euro lesz. Az eurót mint számalapént 1999. január 1-jén vezették be azokban az eu-

rópai uniós tagországokban, amelyek megfeleltek a Maastrichtban megszabott feltételeknek. 2002. január 1-jén az euro a készpénzforgalomban is megjelent, és két hónapon belül a 12 EU tagállamban felváltotta a nemzeti valutákat. A közös valuta előnyeit a külkereskedelmi tevékenységgel foglalkozó vállalatok mellett érzik azok is, akik az Unió területén belül utazni szeretnének, hiszen egyik országból a másikba átutazva nem kell pénzváltással foglalkozniuk.

Európai Beruházási Alap

Az Európai Beruházási Bank forrásaiból 1992-ben létrehozott alap feladata a tagállamok gazdasági növekedésének és munkahelyteremtésének támogatása. A kétmilliárd ECU-s alapnak összesen kb. tízmilliárd ECU-nyi beruházáshoz kell hozzájárulnia.

Európai Fejlesztési Alap

Ebből az 1957-ben létrehozott alapból támogatja az EU a fejlődő országokat (Loméi Konvenciók), mely nem közösségi költségvetésből, hanem a tagállamok közvetlen hozzájárulásaiból működik. A támogatott célok: termelő és szociális beruházás, műszaki együttműködés, a fejlődő országok külföldi értékesítésének elősegítése, szükség esetén segélyezés. Az alapot évente töltik föl.

Európai Központi Bank

Az 1998-ban felállított intézmény az Európai Monetáris Unió jegybankja, melynek elsődleges feladata a közös monetáris politika ellátása, az euro működtetése és stabilitásának megőrzése. Székhelye Frankfurtban van.

Európai Megállapodások

A kelet-közép-európai országokkal megkötött társulási megállapodások. Megkülönböztető sajátosságuk a hagyományos társulási szerződésektől, hogy célként tartalmazzák a társulási viszonyt létesítő országok későbbi csatlakozását. A Magyarországgal kötött Európai Megállapodás 1994. február 1-jén lépett hatályba. A megállapodás célja az ipari termékek szabad kereskedelmének megteremtése, a tőke, a szolgáltatások, a munkaerő-áramlás, valamint a letelepedés fokozatos liberalizálása és együttműködési célok megvalósítása egyéb területeken. A megállapodást hatálybalépése óta három újabb szerződés is módosítja, így a szerződések mára egy kiterjedt rendszert alkotnak. Európai Megállapodást a következő országokkal kötöttek: Csehország és Szlovákia, Lengyelország (1991), Bulgária és Románia (1993), Észtország, Lettország, Litvánia, Szlovénia (1995).

Európai Monetáris Rendszer

Az EU-tagállamok pénzügyi (elsősorban valutáris) együttműködésének rendszere. 1979-ben alapították. Fő célja a valutaárfolyamok ingadozásának szűk keretek között tartása. Lényeges elemei a közös elszámolási egység (az ECU), az árfolyamrendszer, valamint az annak működését támogató pénzalapok. Az euro be-

vezetésével veszített korábbi jelentőségéből, ugyanis azóta csak az euro és az eurozónán kívüli tagállamok valutáinak kapcsolatát szabályozza.

Európai Unió

Az európai integráció új szervezeti kerete, melyet a Maastrichti Szerződés hozott létre. Csupán az Európai Közösségek rendelkeznek nemzetközi jogalanyisággal, az Európai Unió nem, ezért használjuk sok esetben következetesen az Európai Közösségek elnevezést.

Európai Unió jelképek

A nemzetállamokhoz hasonló módon az EU is hivatalos jelképeket, szimbólumokat, hogy erősítse az állampolgárok EU- és európai azonosulását. 1986 óta használja az Európa Tanács kék zászlaját, melyen 12, ötágú aranycsillag helyezkedik el körben. (A tizenkettes szám a tökéletességet, teljességet szimbolizálja, nem egyezik meg a tagállamok számával!) Az EU himnusza Ludwig van Beethoven IX. szimfóniájának Friedrich Schiller versére írt Örömdája. Az Európai Mozgalom saját jelképe a fehér zászló, benne zöld E-betű. További szimbólumok az évente átadott Európa-díjak, a nemzetállamok címerei helyett a belső határokon található Európa-címerek, az európai útlevelel és a május 9-i Európa Nap.

Európa Nap

Az Európa Napot az Unió minden tagállamában május 9-én ünneplik meg hivatalosan annak emlékére, hogy Schuman francia külügyminiszter 1950. május 9-ei nyilatkozatában tett javaslatot az Európai Szén- és Acélközösség létrehozására, ami az EU-hoz vezető európai integráció első lépése volt.

Európa Tanács

1949-ben létrehozott, főként Európa-politikai, emberjogi kérdésekkel foglalkozó kormányközi szervezet. Székhelye Strasbourg. (Nem tévesztendő össze az Európai Tanáccsal, mely az Európai Közösségek egyik intézménye!)

EUROPOL (Európai Rendőrségi Hivatal)

Az 1999-ben létrehozott szervezet célja az európai rendőrségi együttműködés elősegítése a szervezett bűnözés elleni küzdelemben. A hágai központú hivatal elsősorban információ- és tapasztalatcsere útján valósítja meg feladatait.

Éves jelentés

Az 1997-ben közzétett véleményét követően az Európai Bizottság minden évben országjelentést készített a társult országok csatlakozásra való felkészültségéről.

Gazdasági és Monetáris (Pénzügyi) Unió

A gazdasági integráció harmadik és egyben legmagasabb fokozata. Azt a szintet jelöli, amelyen nemcsak az áruk, a szolgáltatások, a munkaerő és a tőke piacain nincsenek korlátozások, hanem az érintett or-

szágokban azonos a monetáris politika, és törekednek a költségvetési politika harmonizációjára is. A Gazdasági és Monetáris (Pénzügyi) Unió legfejlettebb szintjén megszűnnek a nemzeti pénznemek, és a tagországok közös valutát használnak.

Három pillér

A Maastrichti Szerződés az Európai Uniót három pillérré építi fel: az európai közösségekre, amelyek a korábbi három közösséget (EK, Montánunió, Euratom) foglalja magába, a közös kül- és biztonságpolitikára, valamint a bel- és igazságügyi együttműködésre. Az első pillér közösségi szintű, az utóbbi kettő pedig kormányközi alapon működik.

Határozat

Az EU meghatározott címzetteknek szóló, általában konkrét ügyekre vonatkozó jogszabálya, amely teljes egészében kötelezi címzettjeit (tagállamokat, természetes, illetve jogi személyeket).

Helsinki csoport

A csatlakozásra váró államok közül ebbe a csoportba soroljuk Bulgáriát, Lettországot, Litvániát, Máltát, Romániát és Szlovákiát. A csoport a nevét onnan kapta, hogy ezen országok vonatkozásában az Európai Unió az 1999. decemberi helsinki csúcson döntött a csatlakozási tárgyalások megkezdéséről.

Hivatalos nyelvek

Az angol, a dán, a finn, a francia, a görög, a holland, a német, az olasz, a portugál, a spanyol és a svéd. Az EU minden jogszabályát valamennyi hivatalos nyelvre lefordítják. Az EU alkalmazottainak ezért több mint ötöde(!) tolmács vagy fordító. Az alacsonyabb szintű tanácskozásokon azonban gyakran az angol és a francia a munkanyelv. Az Európai Bíróság bírái kizárólag franciául tanácskoznak.

Integráció

Az a folyamat, amelynek során több nemzetgazdaság összekapcsolódik, a köztük lévő különbség mindinkább eltűnik, s az egymás közti gazdasági (majd később egyéb) kapcsolatok is mindinkább közelítik az országon belüli kapcsolatokat sajátosságait.

Irányelv

A Tanács vagy a Bizottság által kiadott jogszabály. Általában valamennyi tagállam számára előír bizonyos kötelezettséget, elérendő célokat, de a teljesítés módját a tagország belső jogszabályalkotására bízta. Az irányelvek szabályait a tagállamoknak be kell építeniük a nemzeti jogrendjükbe. Ez azt jelenti, hogy az irányelvnek megfelelő jogszabályt kell alkotni, vagy pedig a nemzeti jogszabályokat módosításokkal hozzá kell igazítani a közösségi normákhoz.

Jogharmonizáció

Az a tevékenység, melynek keretében az EU tagországai a nemzeti jogszabályaikat közelítik egymáshoz,

illetve az EU jogszabályaihoz. A jogharmonizáció minden csatlakozni kívánó ország számára kötelező.

Jogszabálytípusok

Az Európai Közösséget létrehozó Római Szerződés felhatalmazza a Tanácsot és a Bizottságot arra, hogy feladataik teljesítése érdekében *irányelveket, rendeleteket és határozatokat* alkossanak. E három, kizárólag az első pillérben alkalmazott jogszabály közötti különbséget az adja, hogy kit és milyen mértékben kötelez.

Kohézió

A kohéziós politika célja a Közösség gazdasági és szociális összetartásának erősítése, a Közösség egészének harmonikus fejlődése és különösen a különböző régiók közötti különbségek mérséklése, a kevésbé előnyös helyzetű régiók elmaradottságának leküzdése érdekében.

Kohéziós Alap

Célja a környezetvédelem és a közlekedési infrastruktúra fejlesztésének támogatása azon tagállamoknál, ahol az egy főre jutó vásárlóerő-paritáson számított GDP 1992-ben a közösségi átlag kilencven százaléka alatt volt (Görögország, Írország, Portugália és Spanyolország).

Konvent

A létrehozását szentesítő, 2001. decemberi laekeni nyilatkozatot követően a „tanácskozó gyűlés” 2002. február 28-án alakult meg azzal a céllal, hogy válasz találjon az Unió politikai és intézményes jövőjével kapcsolatos kérdésekre, s előkészítse a következő Kormányközi Konferenciát. A testület létrehozását egyrészt a közelgő bővítés indokolta, másrészt az uniós intézmények működésével szemben tanúsított növekvő elégedetlenség. A Konventben a 15 tagország és a tíz tagjelölt 105 képviselője vesz részt, élén egy 12 tagú elnökséggel, melynek vezetője Valéry Giscard d'Estaing volt francia államfő, a két alelnök pedig Giuliano Amato volt olasz, és Jean-Luc Dehaene volt belga miniszterelnök. A tervek szerint a testület munkájának eredményeként akár egy közös európai alkotmány is megszülethet.

Konvergencia-kritériumok

Azon feltételek összefoglaló neve, amelyek alapján eldöntik, hogy mely tagország vehet részt a Gazdasági és Monetáris Unióban. A kritériumok az inflációra, a kamatlábra, a költségvetési deficitre, az államadósság GDP-hez viszonyított arányára, valamint az árfolyamstabilitásra írnak elő bizonyos mértékeket.

Koppenhágai kritériumok

Ahhoz, hogy az Európai Megállapodást aláírt kelet-közép-európai országok az EU tagjai legyenek, a következő, az Európai Tanács 1993. júniusi, koppenhágai ülésén csatlakozási kritériumként megfogalmazott feltételeknek kellett teljesülniük: I. a demokráciát, a jogállam és az emberi jogok érvényesülését garantáló

intézmények stabilitása; a kisebbségi jogok tiszteletben tartása és védelme; 2. működő piacgazdaság; annak a képességnek a megszerzése, hogy az adott ország meg tudjon birkózni az Unión belül érvényesülő versenyviszonyokkal és piaci erővel; 3. a tagsággal járó kötelezettségek, különösen a politikai, gazdasági és pénzügyi unió célkitűzéseinek; 4. az Unió alkalmas legyen új tagok befogadására.

Kormányközi Konferencia

A Kormányközi Konferencia összehívását a Tanács kezdeményezheti azon esetekben, amikor jelentős változásokat kell előkészíteni. A tárgyalássorozaton a szuverén tagállamok kormányainak képviselői vesznek részt, akik döntést csak konszenzussal hozhatnak, amelyet az Európai Tanács után a tagállamok parlamentjeinek is jóvá kell hagyniuk.

Kölcsönös elismerés

A jogharmonizáció egyik sajátos esete. Ennek meg nyilvánulása, hogy a tagállamok minőségi, egészségügyi stb. előírásai egyenrangúak. A kölcsönös elismerés alapján írta elő az Európai Bíróság, hogy egy olyan terméket, amelyet valamelyik tagországban jogszzerűen állítanak elő, akkor is forgalomba lehet hozni egy másik tagországban, hogyha e termék az ottani előírásoknak nem felel meg. A kölcsönös elismerés révén úgy is elérhetők az egységes belső piac céljai, hogy a tagországoknak nem kell hosszadalmas jogszabályalkotással bajlódniuk. Ez elengedhetetlen ahhoz, hogy megvalósulhasson a négy szabadság egyike, a termékek szabad áramlásának elve.

Közös agrárpolitika

Az 1962-ben létrehozott közös politika jelentősége abban áll, hogy a mezőgazdaság teljes kérdéskörét ki vonták a tagállamok saját hatásköréből, és azt közösségi szintre emelték. A közös agrárpolitika elsődleges céljai a mezőgazdasági termelékenység növelése, a mezőgazdaságból élők életszínvonalának emelése, az agrárpiaconak stabilitása, a mezőgazdasági ellátás megfelelő mennyiségű, minőségű és árszínvonalú biztosítása, valamint a vidék fejlesztése. Bár létrehozása óta már számos változtatáson ment keresztül, a közös agrárpolitika átfogó reformja régóta napirenden van.

Közös kül- és biztonságpolitika

A közös kül- és biztonságpolitika az Európai Unió második, kormányközi jelleggel működő pillérét jelenti, melynek legfontosabb célja az EU függetlenségének, alapvető érdekeinek és közös értékeinek védelme. Jelenleg érvényes döntéshozatali rendjét és eszköztárát az 1993 novemberében életbe lépett Maastrichti Szerződés V. fejezete szabályozza.

Közösségi programok

Az Európai Unió közös politikáinak megvalósítását célzó, általában négy-hat évre létrehozott programok. Közösségi programok nagyon sok területen működnek: léteznek ifjúsági, egészségügyi és szociális, kul-

Sulyok Barbara (Sopron) „A mi Európánk” című rajza

turális, energia-, környezetvédelmi, kutatásfejlesztési, adózási, belső piaci integrációs stb. programok. A közösségi programokban, megfelelő pénzügyi hozzájárulás mellett, Magyarország is részt vehet. Ennek megfelelően 1997. szeptember 1. óta folyamatosan kapcsolódtunk be az egyes programokba.

Közösségi kezdeményezések

A Bizottság által kidolgozott, a strukturális alapokat kiegészítő programok, melyeket a tagállamok nemzeti szinten hajtanak végre. A 2000-2006 közötti költségvetési időszakban a következő közösségi kezdeményezések működnek:

az EQUAL: határon átnyúló együttműködés a munkaerővel kapcsolatos esélyegyenlőtlenség és diszkrimináció felszámolása, megakadályozása érdekében; az INTERREG: a határon átnyúló, régiók közötti együttműködések támogatása a harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés érdekében; a LEADER: a vidékfejlesztés támogatására és az URBAN: a nagyvárosok gazdasági és szociális fejlesztésére, a fenntartható városi fejlődés elősegítésére.

Közvetlen választás

Az Európai Parlament képviselőit 1979 előtt a nemzeti parlamentek delegálták, azóta a tagállamokban közvetlenül, az általános parlamenti választásokhoz hasonlóan, az állampolgárok választják őket, ötéves időtartamra.

Letelepedési szabadság

Annak lehetővé tétele, hogy az EU állampolgárai más tagországokba átköltözhesse, és ott ipari, mezőgazdasági vállalkozásba fogjanak, vagy szellemi szabadfoglalkozásuként keressék kenyerüket. Bár 1970. január 1-je óta elvileg tilos volt ennek korlátozása, a foglalkozások gyakorlásának országonként eltérő feltételei miatt ez nem valósult meg. A szakképesítések és diplomák kölcsönös elismerésének szabályozásával ez az akadály 1992 végéig a legtöbb szakma esetében elhárult.

Luxembourgi csoport

A csatlakozásra váró államok közül ide soroljuk Ciprust, Csehországot, Észtországot, Lengyelországot, Magyarországot és Szlovéniát. Ez a csoport arról kapta elnevezését, hogy ezen hat ország vonatkozásában az Európai Unió az első körben, 1997 decemberében a luxembourgi csúcson döntött a csatlakozási tárgyalások megkezdéséről.

Maastrichti Szerződés

Az Európai Uniót létrehozó szerződés népszerű neve. 1992. február 7-én írták alá a dél-hollandiai Maastricht városában, és a tagállami ratifikációkat követően 1993. november 1-jén lépett életbe.

Minősített többség

Az a szavazati arány, mely az Európai Tanácsban bizonyos döntések elfogadásához szükséges, (ez jelen-

leg a 87 szavazatból 62 igen). Előírják azt is, hogy a kellő számú szavazatnak legkevesebb hány részt vevő tagállamból kell érkeznie. Ezzel igyekeznek elkerülni azt, hogy a kisebb tagállamok hátrányban legyenek. Korábban az egyhangúság volt a leggyakoribb szavazási eljárás, az Európai Unió azonban törekszik a minősített többségi szavazás minél szélesebb körű kiterjesztésére.

Nettó befizető/nettó haszonélvező

Azokat a tagállamokat nevezzük nettó befizetőnek, melyek nagyobb összeggel járulnak hozzá az EU központi költségvetéséhez, mint amekkorát onnan visszakapnak. Nettó befizetői pozícióban van Németország, Olaszország, Nagy-Britannia, Hollandia és Franciaország. Azokat a tagállamokat, melyek többet kapnak az uniós költségvetésből, mint amennyit oda befizetnek, nettó haszonélvezőknek nevezzük.

Nizzai Szerződés

A 2000. évi Kormányközi Konferenciát lezáró, az EU- és EK-szerződéseket módosító szerződés. 2001. február 26-án írták alá. A 2001-ben, Írországbán tartott népszavazáson az ír lakosság nem támogatta a Nizzai Szerződést, de 2002-ben igent mondott rá. A Szerződés elsősorban az Európai Unió intézményi és döntéshozatali reformját célozza a bővítéssel összefüggésben. Rendelkezik a Tanácsban érvényes szavazati súlyok újraosztásáról, a minősített többségi döntéshozatal további kiterjesztéséről, a Bizottság összetételének módosításáról, valamint a bővítés egyéb hatásairól.

A Nizzai Szerződés növeli a Parlament szerepét a jogalkotásban.

Új jogi alapot teremt arra, hogy a Tanács európai szintű szabályozásokat hozzon a politikai pártok, különös tekintettel azok pénzügyeire.

A Nizzai Szerződés az Unió leendő bővítésére tekintettel 732-ben maximálta az európai parlamenti képviselők számát, és felosztotta a képviselői helyeket a tagállamok és a tagjelölt országok között, amely a következő európai parlamenti választásokkal lép érvénybe. (Lásd a táblázatot!) A tagjelölt országok természetesen csak csatlakozásuk után delegálhatnak képviselőket az Európai Parlamentbe.

A képviselői helyek megoszlása az Európai Parlamentben a tagállamok és tagjelölt országok között:

<i>Tagállamok</i>		<i>Tagjelölt országok</i>	
Ausztria	17	Bulgária	17
Belgium	22	Ciprus	6
Dánia	13	Csehország	20
Egyesült Királyság	72	Észtország	6
Finnország	13	Lengyelország	50
Franciaország	72	Lettország	8
Görögország	22	Litvánia	12
Hollandia	25	Magyarország	20
Írország	12	Málta	5
Luxemburg	6	Románia	33
Németország	99	Szlovákia	13
Olaszország	72	Szlovénia	7

Portugália	22
Spanyolország	50
Svédország	18

Forrás: www.eudelegation.hu

Nyugat-Európai Unió

A szervezetet 1954-ben, az Európai Védelmi Közösség koncepciójának kudarcát követően hozták létre a Benelux-államok, Franciaország, Nagy-Britannia, a Német Szövetségi Köztársaság és Olaszország. Később Portugália, Spanyolország és Görögország is csatlakozott. A szervezet eredetileg a tagállamok gazdasági, politikai és kulturális együttműködését, valamint a közös védelmet igyekezett elősegíteni, majd a közép- és kelet-európai rendszerváltást követően a válságkezelés felé fordult. Mivel a szervezet a NATO és az Európai Unió árnyékában nehezen találta meg a helyét, az 1999. júniusi kölni csúcson döntés született a Nyugat-Európai Unió EU-ba való fokozatos beolvasztásáról. Egy 2000. novemberi döntésnek megfelelően 2001. július 1-jével a szervezet érdemi működése megszűnt, de névlegesen nem számolták fel.

PHARE-program

A Phare az Európai Közösség kezdeményezése, melynek eredeti célja Lengyelország és Magyarország gazdaságának a felzárkóztatása volt a fejlett nyugati államok szintjére, de az elmúlt évtized alatt kiszélesedett a kedvezményezett köre. Ma a Phare-program a közép- és kelet-európai országok számára nyújt támogatást a demokratizálódáshoz, a gazdaság átalakításához és az európai uniós csatlakozásra való felkészüléshez.

A Régiók Bizottsága

A Régiók Bizottsága szintén konzultatív testület, mely a regionális és helyi önkormányzatok képviselőiből áll, és a régiók érdekeit képviseli európai szinten. Tagjainak száma és tagállamonkénti megoszlása megegyezik a Gazdasági és Szociális Bizottságéval.

A Szerződés az Unió bővítésére tekintettel a tagok számát 350-ben maximalta, valamint megköveteli, hogy a tagok választott mandátummal rendelkezzenek az általuk képviselt szervezetektől, vagy politikailag elszámoltathatók legyenek azoknak.

Ország	Tagok száma
Egyesült Királyság	24
Franciaország	24
Németország	24
Olaszország	24
Spanyolország	21
Lengyelország	21
Románia	15
Ausztria	12
Belgium	12
Görögország	12
Hollandia	12
Svédország	12

Bulgária	12
Csehország	12
Magyarország	12
Dánia	9
Finnország	9
Írország	9
Litvánia	9
Szlovákia	9
Észtország	7
Lettország	7
Szlovénia	7
Luxemburg	6
Ciprus	6
Málta	5
Összesen	344

Forrás: www.eudelegation.hu

Regionális politika

Az EU egyik legfontosabb közös politikája, amely a régiók közötti különbségek mérséklését célozza. A regionális politika fontos eszközei a Strukturális Alapok.

Rendelet

Az EU kötelező érvényű jogszabálya: minden tagországra általánosan érvényes anélkül, hogy a nemzeti jogba külön át kellene emelni (közvetlen hatály).

Római szerződés(ek)

Az Európai Gazdasági Közösséget és az Európai Atomenergia Közösséget megalapító szerződések, amelyeket 1957. március 25-én írtak alá, és 1958. január 1-jén léptettek életbe. Az EGK-t létrehozó szerződés bevezető részében fogalmazódtak meg az európai integráció legfontosabb céljai (az európai népek integrációja, az országok gazdasági és társadalmi előrehaladása, a foglalkoztatás növelése, a jólét emelése, a béke és a szabadság megőrzése).

SAPARD

Az előcsatlakozás szakaszában lévő országok mezőgazdasági és vidékfejlesztési felzárkózását segítő támogatás.

Schengeni Egyezmény

1985-ben, e luxemburgi városban állapodtak meg a Benelux-államok, Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság képviselői abban, hogy fokozatosan lebontják az ellenőrzést közös határaikon. Később csatlakozott a többi EU-tagország, Dánia, Írország és Nagy-Britannia kivételével. Az eredeti határidő 1990 eleje lett volna, de ezt többször módosították, és végül 1995 májusában lépett életbe. A Schengeni Egyezmény azzal jár, hogy az azt aláíró országok külső határainál viszont igen szigorú ellenőrzést valósítanak meg. Az Amszterdami Szerződés a Schengeni Egyezményt az EK jogszabályainak szintjére emelte, így az átkerült az EU első pillérébe, az Egyesült Királyság és Írország viszont továbbra is fenntarthatja önálló határellenőrzési rendszerét, és Dánia is eldöntheti, alkalmazza-e. A később csatlakozó országok számára elvileg kötelező az átvétele.

Schengeni Információs Rendszer

Az Egyezményhez kapcsolódó számítógépes adatbázis és hálózati rendszer, melynek központja Strasbourgban van.

Soros elnökség

Az Európai Unió Tanácsának elnökségét jelöli, melyet egy-egy tagállam tölt be féléves időtartamra. A soros elnökség szerepe jelentős, számos területre kiterjed, hiszen amellet, hogy az Unió külső képviselőjében főszerepet játszik. Mindig az elnökség hívja össze a Tanácsot, elnököl a Miniszterek Tanácsában és egyéb testületekben, gondoskodik a szavazásról, aláírja a megszületett döntéseket. A tárgyalásra kerülő kérdések összeállítását is az elnökség feladata, így befolyásolhatja a napirendre kerülő ügyeket. 2003-ban előbb Görögország töltötte be, ma pedig Olaszország látja el a soros elnöki tiszteket. A bővítést követően várható a jelenlegi rendszer megreformálása.

Strukturális alapok

Az Európai Szociális alap, az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap Orientációs része, a Regionális Fejlesztési Alap és a Halászati Orientációs Alap közös elnevezése. A közös regionális politika pénzügyi eszközei. Feladatuk az Unión belüli fejlettségbeli különbségek csökkentése, a kohézió megteremtése. Nem tartozik a strukturális alapok közé, de hasonló célt szolgál a Kohéziós Alap is.

Szubszidiaritás

A szubszidiaritás elve szerint minden döntést azon a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni, ahol az optimális informáltság, a döntési felelősség és a döntések hatásainak következményei a legjobban láthatók és érvényesíthetők. Eszerint a Közösségre csak azokat a jogköröket ruházzák át, amelyeket hatékonyabban lehet közösségi szinten gyakorolni, mint a függetlenül eljáró tagállamok vagy a régiók útján.

Társulás

Sajátos jogviszony az EK és a kívülálló országok között. A társulási szerződésben a felek kedvezményeket biztosítanak egymásnak. Ezek lehetnek egyoldalú vagy kölcsönös kedvezmények. A társulás – a helytelen szóhasználattal (társult tag) ellentétben – nem tagsági viszony. A kelet-közép-európai országokkal kötött társulási megállapodásban azonban szerepel annak elismerése, hogy ezek az államok teljes jogú tagságra törekzenek.

Többsebességű Európa

A koncepció kialakítását az indokolta, hogy a tapasztalatok szerint az Európai Unió tagállamai az integráció elmélyítésében különböző mértékben képesek

és képesek részt venni. A többsebességű Európa elve szerint a felkészültebb tagállamok korábban érhetik el az integráció magasabb fokát, mint a kevésbé felkészültek.

Transzeurópai hálózatok

A közlekedés, a távközlés és az energia hálózatának széles körű, határokon átnyúló fejlesztését szolgáló programot a Maastrichti Szerződés hozta létre. Elsődleges célja a már működő, nemzeti hálózatok összekapcsolása, nagyobb hálózatba szervezése, a hiányzó szakaszok pótlása, a periférián található régiók bevonása, s ezzel a szolgáltatások olcsóbbá és biztonságosabbá tétele. Fontos a közösségi hálózatok további kiterjesztése Közép- és Kelet-Európa, valamint a mediterrán térség felé.

Trojka

Az Amszterdami Szerződést megelőzően Trojka alatt a Tanács előző, aktuális és következő soros elnökét értették. Jelenleg az aktuális soros elnök mellett a Trojka tagja a Tanács főtitkára és a Bizottság külkapcsolatokért felelős tagja. A triumvirátus elsősorban a külkapcsolatokban képviseli az EU-tagállamokat.

Unió állampolgárság

Az uniós állampolgárság intézményét a Maastrichti Szerződés hozta létre. Az EU-tagállamok polgárai eredeti állampolgárságuk mellett ún. uniós állampolgársággal is rendelkeznek, ami többjogot biztosít számukra. Az Unió állampolgára az EU bármelyik országában szabadon mozoghat, utazhat és tartózkodhat, a lakóhelye szerinti tagállamban részt vehet a helyhatósági és az európai parlamenti választásokon, sőt akár jelöltként is indulhat és megválasztható. Az Unión kívüli országokban igénybe veheti bármelyik másik EU-tagállam diplomáciai és konzuli testületeinek védelmét, amennyiben saját országának helyben nincs képviselője, valamint petíciót nyújthat be az Európai Parlamenthez, és jogorvoslatért fordulhat az Európai ombudsmanhoz.

Vélemény

Az EU nem kötelező erejű jogforrása: egy állásfoglalást rögzít, melynek kiadása gyakran kérésre történik.

Zöld könyv

Vitaindító dokumentum, melyet az Európai Bizottság ad ki. Célja: rámutatni egy adott ágazat legfontosabb megoldatlan kérdéseire, és felhívni az ágazat szereplőit az állásfoglalásra. A Zöld könyv alapján vita indul el, melynek kezdeményezéseit, következtetéseit a Bizottság figyelembe veszi későbbi előterjesztései kidolgozásánál.